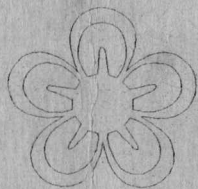

17(477)(082)

Л 64

*Літературознавство,
"Просвіта" і духовний ідеал українця*

*(Матеріали всеукраїнської
науково-практичної
конференції)*

Кривий Ріг
1994

УКРАЇНСЬКА КЛАСИЧНА ДРАМАТУРГІЯ У ЧАСІ І В ПРОСТОРІ

Звідки й звідколи тільки не починали українську драматургію. То нібито вона "прийшла" до нас аж із Іспанії /через Францію, Німеччину та Польщу/, та ще й при цьому твердять, неначе в ній не залишилося нічого європейського, жаліють за тим. То прабатьківщиною нашої сценічної основи вважають Візантію й далі - стародавню Грецію /пе щодо "шкільної драматургії"/. А то, і зовсім відкинувши будь-яку "закордонщину", оголошують її початком п'ясу І. П. Котляревського "Наталка Полтавка". А дехто й зовсім "закупоривши" свій національний театр у рамки забитої і загнаної Малоросії, замовив панахиду над її "патогенетичним" та ще хуторянським животінням.

Всі ці "концепції", "гіпотези" та "квиління" зіграли і справді наукову, ^{роль} бо були не безпідставними й не лженауковими, а й справді розкривали деякі сторони процесу формування нашої класичної драматургії впродовж багатьох століть.

Однак, дослідження показали таке:

1. Першоосновою і головним першоджерелом української суто національної драматургії стали ще дохристиянські діалоговані ігри, переспіви та танкові театралізовані дієства.
2. Впродовж останнього тисячоліття в Київській Русі і в Україні, тепер уже під тиском нових церковних обрядів та дійств, продовжили видозмінюватися ті ж таки дохристиянські традиційно-обрядові і ритуальні дієства, свята й гуляння, народні ігрища тощо.
3. Третім, не головним річизцем формування нашої драматургії стали народні вистави, які, як на сьогодні можна твердити лише із текстів, творилися уже в XVII-XVIII століттях.
4. Внесок християнства в цей процес також був немалим: стабільний і чітко театралізований церковний обряд та ритуал, інші церковні вистави та дієства; спочатку містеріальні, а потім і відкриті прицерковні та шкільні вистави й навчальні дієства/починаючи з діалогів та декламацій і закінчуючи багаточасовими літургійними видовиськами/ -XVII - XVIII ст.
5. Саме в цей час на межі між народною та церковною драматургією виникають народно-релігійні театралізовані дієства типу різдвяних та великодніх драм, вистав типу "Слово о збурен-

ню пекла" тощо.

6. Соціально-побутові та історичні діалоги, що виникали в рамках церковно-шкільної драматургії XVII-XVIII ст., але виходили далеко за її межі, вже вивели нашу драматургію й далеко за межі України: випускник Києво-Могилянської академії М. Кузачинський у Сербії написав п'єсу про останнього короля цієї країни Уроша У-го і тим самим поклав початок рабської національної драматургії і сербського національного театру; Ф. Прокопович і ряд інших українських драматургів, за зразком своєї історичної драматургії, за-початкували й розвинули в Росії національний театр і драматургію світського характеру, в другій половині XVIII ст. далеко випередила й українську історіографічну драматургію.

7. Формальні, змістовні й сюжетні суто літературної драматургії України XVI-XVIII ст., дійсно, надзвичайно багатопланові, масштабні в часі й просторі: від біблійних часів і сюжетів авторської сучасності; від старогрецьких, іудейських, єгипетських, візантійських, польських подій і сюжетів до колізій на рідній землі; від рабовласницьких стосунків між людьми до відверто пробуржуазних способів пограбувань і протистоянь.

8. Лише той, хто навіть поверхово не ознайомився з тематикою народних вистав, інтермедій, "шкільної драматургії", не говорячи вже про філософські трактати Г. Сковороди, історичні та історико-політичні п'єси Г. Квітки-Основ'яненка, П. Куліша, І. Франка, Л. Старипької-Черняхівської, Я. Мамонтова, Г. Хоткевича та й того ж таки М. Старипького/котрого чи не найбільш звинувачують саме в "хуторянстві"/, В. Винниченка та десятків інших авторів, може без найменшого сумніву знецінювати надбання українських драматургів минулих століть. А де вже таким знати про філософсько-символістичні, ідеологічні "драми духу" в спадку А. Крушельницького, С. Черкасенка, О. Олесья, Лесі Українки.

9. Де ті дослідники, що взялися б вивчити гори української драматургії, котра, не пройшовши царської пензури, осіла в рукописних фондах та колекціях обох, колишній і теперішній, столицях Російської імперії.

Зовсім інша справа, коли хочеться говорити про розгласі поширення літератури в світових масштабах: тут, дійсно, зроблено далеко не все: Але хто, окрім нас самих, повинен турбуватися й про це. Поки ми самі не понесли нашу пісню в світи, доки її там і не чули. Доки ми не посприємо поширенню нашої драматургії в світі, доки й буде вона там невідомою.